

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto
kirjaamo.pohjois@avi.fi

19.12.2024

Dnro PSAVI/15134/2023. Möylyn kalankasvatustiloksen ympäristö- ja vesitalouslupa sekä valmistelulupa ja toiminnan aloittaminen muutoksenhausta huolimatta, Simo.

RAJAJOKIKOMISSIION LAUSUNTO

Laitokarin Kala Oy hakee vesilain ja ympäristönsuojelulain mukaista lupaa kalojen verkkoalaskasvatukseen Pohjoisella Perämerellä Simon kunnan alueella, Möyly-nimisen saaren lounaispuolella sijaitsevalla ulkomerialueella. Noin 24 hehtaarin suuruinen alue on vuokrattu Metsähallitukselta. Lupaa haetaan ensisijaisesti toistaiseksi voimassa olevana tai määräaikaisena 10 vuodeksi siitä, kun lupapäätös on tullut lainvoimaiseksi.

Hankekuvaus

Laitoksella kasvatetaan pääasiassa kirjolohta teuraskalaksi. Kalanpoikaset tuodaan laitokselle 200–1000 g:n painoisina ja niitä kasvatetaan yksi kausi verkkoaltaissa, minkä jälkeen ne siirretään perkaukseen ja talvisäilytykseen Kemin Veitsiluotoon. Pyöreitä kasvatusaltaita on kahdeksan ja niiden yhteispinta-ala on 9 072 m² ja yhteistilavuus 136 088 m³. Kalojen ruokinta tapahtuu kerran tai kaksi kertaa päivässä ruokintalautalta (lautan maksimi rehumäärä 100 tonnia). Rehu puhalletaan ilmanpaineella putkia pitkin rehulautalta. Keskellä kasvatusallasta on rehun tasaisesti ympäri allasta heittävä levittäjä. Ruokintaa säädellään altaan biomassan, kalojen koon ja veden lämpötilan mukaan. Kasvatustaltaat upotetaan kasvatuskauden jälkeen ilman verkkoja meren pohjaan ja keväisin altaat vastaavasti nostetaan takaisin ylös.

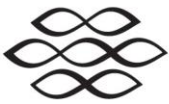
Suunniteltu kasvatusalue sijoittuu vesienhoidon suunnittelussa Perämeren ulkosaaristoon ja ”Kemi-Simo ulko” vesimuodostumaan ja lähelle ”Hailuoto-Kuivaniemi” vesimuodostuman rajaa. Molempien vesimuodostumien ekologinen tila on arvioitu tyydyttäväksi kolmannen vesienhoitokauden luokituksen mukaisesti. Suunniteltu laitospaikka sijaitsee kansallisessa vesiviljelyn sijainninhjaussuunnitelmassa erinomaiseksi luokitellulla alueella. Vesisyvyys alueella on yli 20 metriä.

Lähimmät lomarakennukset sijaitsevat Munakarissa 1,6 kilometrin ja Tiurasenkrunnilla 2,4 kilometrin etäisyydellä kasvatusalueesta. Lähin vakituinen asutus sijaitsee mantereella yli 10 kilometrin etäisyydellä. Kasvatusalueen läheisyydessä ei sijaitse virallisia vesiväyliä.

Tiedot olennaisista päästöistä ja syntyvistä jätteistä

Kasvatettavan kirjolohen määrä tulee olemaan lisäkasvuna ilmaistuna noin 902 500 kg ja käytettävä rehumäärä noin 950 000 kg. Vesistöön päätyvä kuormitus tulee olemaan arviolta 2 565 kg fosforia ja 43 106 kg typpeä. Arviossa käytetty keskimääräinen kasvukauden aikainen rehukerros on 1,05, kasvatuksessa käytettävän rehun keskimääräinen fosforipitoisuus 0,65 % ja typpipitoisuus 7,15 %. Hakija esittää määrääväksi luparajaksi tuotantotietojen perusteella laskettavaa kasvatuskauden aikaista fosforikuormitusta 2 565 kg sillä perusteella, että Perämeressä levätuotanto on fosforirajoitteista.

Toiminnassa syntyy jätettä rehusäkeistä, jos rehu toimitetaan säkeissä eikä puhallettavana bulkkitavarana suoraan lastialuksen säiliöstä. Jos pääosa käytettävästä rehusta tulee 1000 kg:n suursäkeissä, rehusäkkien määräksi arvioidaan vuosittain 950 kpl. Tyhjät rehusäkit toimitetaan jätteenpolttoon Ouluun. Kuolleet kalat (noin 3 000–5 000 kg vuodessa) toimitetaan joko rehukäyttöön tai biokaasutukseen.

Toiminnassa muodostuu jäteöljyä 50–100 litraa vuodessa ja se toimitetaan Ruskon jätekeskukselle Ouluun. Toiminnassa käytetään desinfiointiaineita alusten desinfiointissa vähäisiä määriä (noin 5 litraa kasvatuskaudessa). Altaiden värjäykseen käytetään kalankasvatus-käyttöön hyväksytyjä antifouling-aineita ja värjäys tehdään verkonvalmistajien toimesta. Laitakarin Kala ei käytä tai varastoi kyseisiä aineita.

Vaikutusarvio

Suunnitellun kalankasvatuslaitoksen aiheuttamaa kokonaisravinnepitoisuuksien nousua ja klorofyllipitoisuuden muutosta on laskettu vesistömallinnuksen avulla.

Selvitysten mukaan ravinnepitoisuuksien lisäykset jäävät mallilaskelmilla arvioituna niin pieniksi, että vesistön fyysikaalis-kemiallisen laadun ei arvioida heikentyvän nykyisestä hyvästä Kemi-Simo ulko tai Hailuoto-Kuivaniemi vesimuodostumissa. Hakijan mukaan myöskään rehevyyden ei arvioida näin ollen kasvavan niin, että vesimuodostumien ekologinen tila heikkenisi nykyisestä. Vähäinen lisäys levätuotannossa (a-klorofyllipitoisuus) painottuen kasvatusalueen lähiympäristöön ei muuta ekologisen luokituksen kasviplankton laatutekijän tyydyttävää luokitusta. Määräävänä tekijänä alueella on merialueen yleinen vedenlaatu, johon Perämerellä vaikuttaa erityisesti jokivesien tuomat ravinteet.

Alueen läheisyydessä esiintyy potentiaalisia riuttoja, jotka kuuluvat suojeltaviin vedenalaisiin Natura-luontotyyppeihin. Kasvatusalueen läheisille potentiaalisille riutta-alueille kohdistuu vähäistä ja ajoittaista vaikutusta riippuen lähinnä tuuliolosuhteista. Natura-arviointi toteutettiin arvioimalla hankkeen kahden vaihtoehdoisen kasvatuspaikan mallilaskelman tuloksia (ravinnepitoisuuden nousu) alueen luontotyyppeihin ja Natura-alueen luontoarvoihin. Alueen saarten rantavyöhykkeille voi kohdistua vähäistä perustuotantoa lisäävää vaikutusta, mikä voi näkyä esimerkiksi lievänä epifyyttisten rihmamaisten levien runsastumisena.

Natura-arvioinnin johtopäätöksenä on todettu, että kalankasvatushankkeen toiminnalla ei arvioida olevan merkittäviä heikentäviä vaikutuksia Perämeren saaret Natura-alueen suojeluperusteena oleviin luontotyyppeihin, lintulajeihin tai Natura-alueen ominaispiirteisiin kokonaisuutena.

Kalastolle ja kalastukselle hankkeesta ei arvioida aiheutuvan haitallisia vaikutuksia. Hankkeesta ei arvioida aiheutuvan haittaa ihmisten elinoloihin, terveyteen, viihtyvyyteen eikä virkistyskäyttöön. Myöskään muita merkittäviä ympäristövaikutuksia toiminnasta ei arvioida aiheutuvan.

Korvaukset

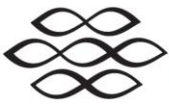
Toiminnasta ei hakijan arvion mukaan aiheudu korvattavaa vahinkoa kalastolle tai kalastukselle eikä vesistön tai rannan käytölle.

Valmistelulupa ja toiminnan aloittamislupa

Laitakarin Kala Oy hakee vesilain 3 luvun 16 §:n mukaista oikeutta ryhtyä hankkeen valmisteleviin toimenpiteisiin ennen päätöksen lainvoimaiseksi tulemista (valmistelulupa) ja ympäristönsuojelulain 199 §:n mukaista oikeutta aloittaa toiminta mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta. Hakija esittää vakuudeksi 10 000 euroa.

Rajajokikomissio kiittää lausuntopyyynnöstä ja esittää seuraavat huomiot hankkeen lupahakemuksesta:

Tornionjoella on koettu kaksi todella huonoa lohivuotta peräjälkeen. Jokeen vaeltavien kutulohien määrät ovat romahtaneet. Syyt tilanteelle ovat ainakin osin epäselvät, mikä korostaa tarvetta olla hyvin varovainen kaikessa sellaisessa toiminnassa, joka voi aiheuttaa uusia uhkia vaelluskalakannoille.

Kalankasvatuksesta meriolosuhteissa on julkaistu runsaasti kansainvälisiä tutkimustuloksia. Norjassa on tehty kattavaa tutkimusta kalankasvatuksesta ja sen vaikutuksista luonnonvaraiseen loheen, mm. viimeisessä tieteellisessä neuvonannossa (2024) koskien luonnonvaraista lohta:

Tieteelliset neuvot lohikantojen hallintaan:

Kasvatustiloksissa olevat lohitit ovat suurin ihmisen aiheuttama uhka norjalaiselle lohelle, ja lisäksi niissä on paenneita viljeltyjä lohia ja kalanviljelyyn liittyviä tartuntoja (kuvat 4 ja 5). Lohitaiden vuoksi kriittisesti uhanalaiseksi arvioitujen lohikantojen määrä on lisääntynyt viime vuosina. Norjan vesistöissä havaittu karanneiden viljeltyjen lohien määrä on vähentynyt ajan myötä, mutta karanneiden viljeltyjen lohien risteytymisestä johtuvia geneettisiä muutoksia on todettu tai osoitettu olevan useissa lohipopulaatioissa.

Kalanviljelyyn liittyvät tartunnat ovat myös merkittävä uhka Norjan lohikannoille. Tieto vaikutuksesta on kuitenkin heikko, ja epävarmuus tulevasta kehityksestä on suuri. Tällaisista infektioista tarvitaan lisää tietoa. Tiedon puute voi tarkoittaa, että tämä on uhka, joka on aliarvioitu. <https://vitenskapsradet.no/Nyheter/status-of-wild-atlantic-salmon-in-norway-2024>

Myös lohikalojen toiseen alaheimoon kuuluvat Tyynenmeren lohet ovat tutkimustulosten (2024) mukaan samantyyppisessä riskissä avomeren kalankasvatuksen myötä, kuin Atlantin lohet:

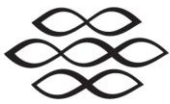
”Taudinaiheuttajat vaikuttavat todennäköisesti luonnonvaraiseen loheen välillisesti vaikuttamalla vaellukseen, kilpailuun ja saalistukseen. Nykyiset verkkokasvatuksen käytännöt aiheuttavat riskin useille B.C.:n luonnonvaraisten lohilajien populaatioille, joista useimpia ei käsitellä Kanadan hallituksen tieteellisissä ja neuvoo-antavissa raporteissa. Ilmastonmuutos, taudinaiheuttajien evoluutio ja muutokset tautien hallinnassa ja kalankasvatusta koskevissa määräyksissä vaikuttavat tuleviin riskeihin.”

<https://www.science.org/doi/full/10.1126/sciadv.adn7118>

Komissio katsoo, että kalankasvatustoiminnalla, jolle haetaan ympäristö- ja vesitalouslupaa saattaa olla haitallisia vaikutuksia Tornionjoen loheen, josta Suomella ja Ruotsilla on päävastuu merioikeusyleissopimuksen kutuvaltioina (YK:n merioikeusyleissopimus vuodelta 1982, 66 artikla, Anadromiset kannat. 1. Valtioiden, joiden joissa anadromiset kannat lisääntyvät, on katsottava olevan niistä lähimmin kiinnostuneita, ja niillä on niistä päävastuu). Suomen ja Ruotsin välinen rajajokisopimus vuodelta 2010 viittaa johdannossa mm. merioikeusyleissopimukseen, sekä YK:n biologista monimuotoisuutta koskevaa yleissopimukseen vuodelta 1992, jolla veloitetaan allekirjoittajamaat varmistamaan biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen ja kestävä käyttö.

Rajajokikomission tulee mm. seurata sopimuksen soveltamista ja lupakäytäntöä. Komissio haluaa tässä yhteydessä todeta kalankasvatuksen säätelystä Ruotsissa, että siellä ei ole mahdollista myöntää lupaa kalankasvatukselle, joka tapahtuu lähempänä kuin 20 km luonnonvaraisten lohijokien jokisuulta johtuen tautien leviämisen riskistä ja muista haitallisista vaikutuksista luonnonvaraiseen loheen. Suunniteltu kalankasvatusta, jota tämä hakemus koskee, on tosin kauempana kuin 20 km Tornionjoen suulta, mutta suurin osa vaeltavista luonnonvaraisista lohista seuraa Suomen rannikkoa vaelluksellaan Perämereen laskeviin jokiin. Tällä hetkellä on todella vähän tietoa siitä, missä joesta merelle vaeltavat nuoret lohet liikkuvat Itämerellä. Jos nuoret lohet liikkuvat kalankasvatustilan lähellä, suurena vaarana on, että loheen kohdistuu haitallisia vaikutuksia, mm. lohitäi sekä muita sairauksia.

Komissio katsoo, että kalankasvatustila suunitellulla paikalla merkitsisi vaaraa luonnonvaraiselle lohelle, ei ainoastaan Tornionjoen lohelle, mutta myös Kalixjoen, Rånejoen ja Piitimenjoen lohelle, eli toiminnalla saattaa olla rajanylittäviä vaikutuksia lohen terveyteen Suomen ulkopuolella.

Komissio korostaa varovaisuusperiaatetta asiassa, ja painottaa sitä, että on otettava opiksi lohen merikasvatuksesta saaduista kokemuksista, jotka osoittavat vakavia terveysriskejä luonnonvaraisille lohikannoille. Hankkeen toteuttamisessa tulisi selvittää muita teknisiä ratkaisuja ja sijaintivaihtoehtoja.

Lausunnon on valmistellut komission sihteeri Annika Sallisalmi. Komissio on hyväksynyt lausunnon sähköpostimenettelyllä 19.11.2024 mennessä. Lausunto on tallennettu ACTA-diaarihallintajärjestelmään.

Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio

TIEDOKSI

Norrbottnin lääninhallitus
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, kalatalous
Luonnonvarakeskus LUKE
Ruotsin meri- ja vesiviranomainen
Tornio- ja Muonionjoen ja rannikon kalatalousalue
Enontekiön kalatalousalue
Tengeliön kalatalousalue